

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

12 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)

SSN Marta Romańska

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 12 grudnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 29 kwietnia 2022 r., I ACa 885/21,
w sprawie z powództwa P.F.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie ewentualnie o zapłatę i ustalenie,

1) oddala skargę kasacyjną;

2) zasądza od pozwanego na rzecz powoda, z tytułu kosztów postępowania kasacyjnego, kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia, od dnia doręczenia pozwanemu odpisu niniejszego orzeczenia.

Marta Romańska Karol Weitz Roman Trzaskowski

(K.L.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach w punkcie pierwszym (1) oddalił apelację pozwanego Bank S.A. w W. od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 13 maja 2021 r. zasądzającego od pozwanego Banku na rzecz powoda P.F. kwotę 103.969,71 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych, tj. 6% w stosunku rocznym od dnia 9 kwietnia 2020 r., 5,6 % w stosunku rocznym od dnia 29 maja 2020 r. i kolejnymi ustawowymi odsetkami za opóźnienie w razie zmiany ich wysokości do dnia zapłaty, ustalającego nieistnienie między stronami stosunku prawnego wynikającego z umowy numer [...] o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych „[...]” waloryzowany kursem CHF z dnia 12 czerwca 2008 r. zawartej między poprzednikiem prawnym pozwanego Bankiem S.A. w W. (dalej – „Bank”) a powodem, wobec stwierdzenia, że przedmiotowa umowa kredytu jest nieważna, oddalającego powództwo główne w pozostałej części i rozstrzygającego o kosztach, a w punkcie drugim (2) orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Okoliczności sprawy istotne na obecnym etapie postępowania – z uwzględnieniem utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego kredytów indeksowanych do waluty obcej (denominowanych w takiej walucie) oraz treści zarzutów kasacyjnych – przedstawiały się następująco:

W dniu 12 czerwca 2008 r. Bank zawarł z powodem umowę o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych „[...]” waloryzowany kursem CHF o numerze [...] („Umowa”) na kwotę 145.000 zł, indeksowany do franka szwajcarskiego (§1 ust. 2 i 3 Umowy), na okres 30 lat (§ 1 ust. 4 Umowy).

W Umowie i regulaminie stanowiącym jej integralną część („Regulamin”) wskazano m.in., że:

- kredyt jest przeznaczony na pokrycie kosztów zakupu spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego (§ 1 ust. 1 Umowy);

- bank udziela powodowi kredytu hipotecznego, w kwocie określonej w § 1 ust. 2, waloryzowanego kursem kupna waluty CHF według tabeli kursowej [...] Banku S.A, która to kwota wyrażona w CHF miała być określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia kredytu (§ 1 ust. 3a w związku z § 7 ust. 1 Umowy);

- raty spłacane będą w złotych po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej Banku („Tabela”) obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14.50 (§ 11 ust. 4 Umowy).

Podpisanie przez powoda Umowy nastąpiło z inicjatywy pracownika Banku, który twierdził że Bank w zasadzie udziela tylko kredytów indeksowanych do waluty obcej, że frank szwajcarski jest najstabilniejszą walutą świata, że kurs jest właściwie stały i nie ulega w zasadzie wahaniom – ewentualne zaś wahania mogące wynosić kilkanaście groszy będą równoważone przez niższe oprocentowanie i nie powinny mieć właściwie żadnego wpływu na raty - i że powiązanie kredytu z walutą obcą spowoduje zastosowanie niższego oprocentowania i w związku z tym rat tańszych o kilkaset złotych miesięcznie. Powodowi nie przedstawiono żadnych negatywnych stron kredytu, rzeczywistych ryzyk czy symulacji przy założeniu wzrostu kursu franka szwajcarskiego ani nie wyjaśniono wpływu wahań kursowych na wysokość całego kredytu i poszczególnych rat i mechanizmu wyliczania rat. Podpisał on natomiast oświadczenie („Oświadczenie”), że jest świadomy (m.in.) ryzyka zmiany kursu waluty oraz, że przedstawiciel Banku poinformował go o kosztach obsługi kredytu w wypadku niekorzystnej zmiany kursu walutowego. Nie miał jednak wpływu na treść oświadczenia, ponieważ stanowiło wzorzec stosowany przez Bank, a udzielenie kredytu było uzależnione od jego podpisania.

Umowa została zawarta przez strony według standardowego wzorca umownego stosowanego przez Bank, a jej postanowienia dotyczące mechanizmu przeliczeń walut nie były indywidualnie uzgadniane między stronami. Przedstawiciel Banku poinformował powoda, że nie można dokonywać żadnych zmian ani korekt w dokumentach, a formularze są przygotowane przez prawników Banku.

Bank wypłacił łącznie 145.000 zł, a w okresie od 1 sierpnia 2010 r. do 29 lutego 2020 r. powód spłacił 103.969,71 zł.

Oceniając żądanie powoda, Sąd odwoławczy wskazał, że zawarł on Umowę jako konsument i miał interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności Umowy, tylko bowiem ono może ostatecznie i trwale usunąć stan niepewności prawnej (Umowa nie została jeszcze wykonana w całości i wynika z niej szereg obowiązków).

Stwierdził też, że postanowienia indeksacyjne zawarte w Umowie (postanowienia przewidujące przeliczenie kwoty kredytu z PLN na CHF w chwili wypłaty - § 1 ust. 3A Umowy - i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat - § 11 ust. 4 Umowy) są abuzywne, czego konsekwencją było ustalenie jej nieważności, powodującej konieczność zwrotu przez Bank na rzecz powoda świadczeń spełnionych na poczet spłaty kredytu. Postanowienia te nie były indywidualnie negocjowane (zostały przejęte z wzorca, a powód miał wpływ tylko na datę zawarcia Umowy, kwotę kredytu i liczbę rat jego spłaty, ewentualnie wysokości marży Banku oraz wybrał kredyt indeksowany do waluty obcej), określały główne świadczenia stron (służyły określeniu wysokości świadczeń konsumenta) i nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Powód bowiem nie został należycie poinformowany o ryzyku kursowym wiążącym się z zawarciem Umowy, gdyż zakres przekazanych mu informacji nie obrazował skali możliwego wzrostu zadłużenia kredytowego, a tym samym nawet nie przybliżał, w jakich granicach możliwy jest ewentualny wzrost zadłużenia. Podpisane zaś przezeń Oświadczenie było nieskuteczne, gdyż miało charakter blankietowy, skoro z jego treści nie wynika w żaden sposób, czy i jakie konkretnie informacje dotyczące warunków udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, czy zasad dotyczących spłaty kredytu zostały udzielone przed zawarciem Umowy. Nie został też poinformowany, że kursy waluty obcej będą ustalane przez Bank, w jaki sposób i na jakich zasadach.

Sąd Apelacyjny nie miał też wątpliwości, że sporne postanowienia są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interes konsumenta.

Ocenił ponadto, że bez spornych postanowień indeksacyjnych uznanych za abuzywne nie ma możliwości utrzymania Umowy w mocy, gdyż chodzi o główne świadczenia, bez których wykonywanie Umowy nie byłoby możliwe bez zasadniczej zmiany jej charakteru prawnego; klauzule te były niezbędne do określenia wysokości

podstawowego zobowiązania kredytobiorcy, czyli wysokości zadłużenia wyrażonego we frankach szwajcarskich po uruchomieniu kredytu, a następnie wysokości raty kredytowej. Nie jest zaś dopuszczalne wypełnienie luk w Umowie przez zastosowanie – na podstawie przepisów ogólnych (w tym art. 65 k.c.), art. 358 § 2 k.c. albo art. 41 Prawa wekslowego - jakiegoś innego kursu notowania franka szwajcarskiego do złotego, w tym średniego kursu ogłaszanego przez NBP, gdyż podważałoby to prewencyjne cele dyrektywy 93/13, a ponadto powód wprost sformułował żądanie ustalenia nieważności Umowy, oświadczając że znane są mu konsekwencje takiego rozstrzygnięcia.

Zdaniem Sądu drugiej instancji konsekwencją stwierdzenia nieważności Umowy było powstanie po stronie Banku obowiązku zwrotu powodowi wpłaconej przez niego na poczet zwrotu wypłaconego kredytu kwoty na podstawie art. 405 w związku z art. 410 § 1 k.c., zgodnie z teorią dwóch kondykcji.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł Bank, zaskarżając go w całości. Zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 1 i § 3 w związku z art. 385² i z art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 385¹ § 1 oraz art. 385² k.c. i art. 3 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95 z dnia 21 kwietnia 1993 r., s. 29 ze zm.; polskie wydanie specjalne Dz. Urz.UE: rozdział 15, t. 2, s. 288 z późniejszymi sprostowaniami; dalej: „dyrektywa 93/13”) w związku z art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 65 § 1 k.c. w związku z art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, art. 358 § 2 k.c. oraz z motywem 13 i art. 5 dyrektywy 93/13, art. 358 § 2 k.c. w związku z art. XXVI i XLIX p.w.k.c. i z motywem 13 i art. 5 dyrektywy 93/13, art. 385¹ § 1 i 2 k.c. oraz art. 6 dyrektywy 93/13 w związku z art. 58 § 1 k.c. i art. 189 k.p.c., art. 385¹ § 1 i 2 w związku z art. 353¹, z art. 405 i z art. 410 § 1 i 2 k.c., art. 385¹ § 2 w związku z art. 58, z art. 5 k.c. oraz art. 6 dyrektywy 93/13 w związku z art. 2 oraz art. 32 Konstytucji RP oraz art. 2 i art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz art. 481 § 1 i 2 w związku z art. 455 k.c., art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (w dacie zawarcia Umowy tekst jedn. Dz. U. z 2002 r., Nr 72, poz. 665 ze zm.; dalej – „Prawo bankowe”), dyrektywą 93/13 oraz art. 405 k.c., 410 § 1 i § 2 i art. 411 k.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego

rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie – o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie w całości apelacji Banku oraz rozstrzygnięcie o kosztach postępowania, w każdym zaś razie – o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stwierdzając niedozwolony charakter spornych postanowień Umowy oraz jej nieważność (trwałą bezskuteczność), Sąd Apelacyjny napiętnował nie tylko pozostawienie Bankowi dowolności w zakresie określania kursu CHF (klausule spreadowe, dotyczące różnicy kursowej), ale w istocie także obciążenie powodów nieograniczonym ryzykiem walutowym (klausula ryzyka walutowego). W konsekwencji również zarzuty skarżącego zostały sformułowane dwutorowo i zmierzają najpierw do poważenia tezy o abuzywności klauzuli ryzyka walutowego i związanym z nią upadku Umowy. Pozwala to pozwanemu twierdzić, że sama abuzywność klauzul spreadów walutowych nie prowadziłyby do takiego skutku, zwłaszcza w obliczu art. 358 § 2 k.c., a także zasad ogólnych i art. 65 k.c., na podstawie których zobowiązanie kredytobiorcy mogło być spełnione w walucie krajowej przy zastosowaniu kursu średniego NBP.

Kwestionując niedozwolony charakter obciążenia powoda nieograniczonym ryzykiem walutowym, skarżący zwrócił uwagę, że powód wybrał kredyt indeksowany mając świadomość ryzyka kursowego i wiedzę o istotnych cechach takiego kredytu, mając także świadomość korzyści wynikających z niskiego oprocentowania oraz mógł w każdym momencie zdecydować się na przewalutowanie kredytu na PLN (co świadczy o równowadze kontraktowej), a jednocześnie Umowa w przejrzysty i zrozumiały sposób określała ryzyko walutowe (ryzyko to zostało opisane również w Umowie, w Oświadczeniu, w Regulaminie oraz zostało potwierdzone w toku przesłuchania powoda (por. zarzuty naruszenia art. 385¹ § 1 i § 3 w związku z art. 385² i z art. 65 § 1 i 2 k.c. i art. 385¹ § 1 oraz art. 385² k.c. i art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z art. 65 § 1 i 2 k.c.)). Ponadto, wbrew stanowisku Sądu odwoławczego, stwierdzenie abuzywności spornych klauzul nie skutkuje brakiem możliwości obowiązywania Umowy (zarzut naruszenia art. 385¹ § 1 i 2 k.c.

oraz art. 6 dyrektywy 93/13 w związku z art. 58 § 1 k.c. i art. 189 k.p.c.), a zastosowanie sankcji nieważności oznacza naruszenie podstawowych zasad porządku prawnego, jakimi są zasada równości, zasada pewności prawa i zasada proporcjonalności; byłoby też sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (zarzut naruszenia art. 385¹ § 2 w związku z art. 58, z art. 5 k.c. oraz art. 6 dyrektywy 93/13 w związku z art. 2 oraz art. 32 Konstytucji RP oraz art. 2 i art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej).

Wbrew argumentacji Banku trzeba stwierdzić, że stanowisko Sądu drugiej instancji co do nieudzielenia powodowi należytej informacji o ryzyku walutowym związanym z Umową nie nasuwa zastrzeżeń i odpowiada utrwalonej już linii orzeczniczej Sądu Najwyższego, z której wynika, jakie przesłanki muszą być spełnione, aby można było przyjąć, że konsument został należycie poinformowany o takim ryzyku, co wskazywałoby na jednoznaczność postanowienia wprowadzającego to ryzyko i wykluczającego jego kontrolę pod kątem abuzywności, zważywszy, iż chodzi o postanowienie określające świadczenie główne (por. art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.). W szczególności Sąd Najwyższy trafnie zastrzegał m.in., że ogólne pouczenie konsumenta, iż wahania kursów waluty obcej, do której kredyt jest denominowany/indeksowany, wpłyną na wysokość salda kredytu oraz wysokość raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w walucie krajowej, jest niewystarczające dla stwierdzenia, że bank udzielił kredytobiorcy konsumentowi wystarczającej informacji (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 28 lutego 2023 r., II CSKP 763/22, niepubl. i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23). Kryteria te zostały uszczegółowione w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, gdzie wskazano, że kluczowe znaczenie ma uświadomienie konsumentowi, iż silna deprecjacja waluty krajowej może pociągać za sobą konsekwencje trudne do udźwignięcia przez konsumenta. Zdaniem Sądu prawidłowa informacja powinna uwzględniać kilka istotnych elementów. Przede wszystkim uświadamiać konsumentowi - wyraźnie i z należyłą powagą - że ryzyko

silnej deprecjacji jest trudne do oszacowania w perspektywie długookresowej (*in casu* Umowa była zawarta na 30 lat) i nie powinno być lekceważone (pozostaje realne). Wymaganiu temu nie czyni zadość np. podawanie „uspokajających” informacji o historycznych wahanach waluty indeksacji w okresie nieproporcjonalnym do przewidywanego czasu trwania umowy kredytu, które może wręcz usypiać czujność kredytobiorcy, wywołując wrażenie o jedynie hipotetycznym charakterze zagrożeń. Istotne jest również zwrócenie uwagi na powagę tego zagrożenia w aspekcie możliwego rozmiaru deprecjacji waluty krajowej, a w szczególności podkreślenie, że może być ona gwałtowna i drastyczna (przekraczać nawet kilkadziesiąt procent), z uwzględnieniem sytuacji majątkowej konkretnego konsumenta, decydującej o tym, jaki stopień deprecjacji waluty indeksacji przekraczać będzie granice jego zdolności do spłacania kredytu. Wymagana w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej informacja co do tego, że konsekwencje silnej deprecjacji mogą być trudne do udźwignięcia dla konsumenta, nie powinna ograniczać się do ogólnego stwierdzenia o jej wpływie na wysokość zadłużenia czy nawet rat, ale obrazować ów wpływ konkretnymi wyliczeniami. Konsument powinien być też uświadomiony, że deprecjacja taka może powodować utratę zdolności do spłaty kredytu, z czym wiąże się poważne ryzyko utraty nieruchomości – stanowiącej częstokroć miejsce zamieszkania konsumenta - obciążonej hipoteką zabezpieczającą spłatę kredytu. Jeżeli Umowa przewiduje mechanizmy ograniczające czy łagodzące ryzyko kursowe, konsument powinien być też odrębnie poinformowany o zasadzie ich działania (np. czy może żądać przewalutowania kredytu) i krokach, które powinien podjąć w celu skorzystania z nich (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl.). W tym kontekście Sąd Najwyższy podkreślał też, że nawet przestrzeganie przez bank obowiązującego w dacie zawarcia umowy standardu wynikającego z rekomendacji S Komisji Nadzoru Bankowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie wydanej w 2006 r., nie wyklucza oceny, iż bank nie udzielił konsumentowi należytej informacji, a ocena ta może przesądzać nietransparentność klauzuli ryzyka walutowego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CKSP 820/23,

postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2022 r., I CSK 2071/22, niepubl. i tam przywoływane orzeczenia). Natomiast w wyroku z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, sięgając również do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Sąd Najwyższy stwierdził, że ryzyko kursowe towarzyszące umowom pożyczki (kredytu) zawierany na bardzo długi czas jest na tyle poważne, że jeżeli ma nim być w całości obciążony pożyczkobiorca (kredytobiorca), to niezbędne jest przedstawienie mu nie tylko danych z okresu, kiedy nie miały miejsca zdarzenia powodujące istotne wahania kursu waluty, lecz także przedstawienie zagrożeń będących wynikiem zdarzeń nadzwyczajnych mogących spowodować 100 - 200% wzrost kursu.

Z przytoczonych przez pozwanego okoliczności nie wynika, by przesłanki uznania klauzuli ryzyka walutowego za jednoznaczną, w tym należytego poinformowania kredytobiorcy o ryzyku walutowym, zostały *in casu* spełnione, a w szczególności nie świadczą one o tym, by powód miał pełną świadomość skali ryzyka kursowego związanego z zawarciem umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej na 30 lat, a zwłaszcza – z konsekwencjami drastycznej aprecjacji franka szwajcarskiego. Brak owej świadomości przynależy zresztą do ustaleń faktycznych, które w postępowaniu kasacyjnym nie mogą być bezpośrednio podważane ani korygowane (por. art. 398³ § 3 oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c.), a Bank nie sformułował w skardze kasacyjnej żadnych zarzutów naruszenia przepisów postępowania, w tym np. pominięcia części materiału sprawy, które mogłyby wskazywać pośrednio na wadliwe dojście do tych ustaleń. Z tego względu na bezskuteczną należy też uznać podjętą przez pozwanego w skardze kasacyjnej próbę wykazania – bez odwołania do konkretnych postanowień Umowy lub Regulaminu - że na żądanie powodów (domyślnie: nieograniczone żadnymi dodatkowymi przesłankami) kredyt mógł być w każdej chwili przewalutowany na zwykły kredyt złotowy. W tej sytuacji tylko ubocznie warto zwrócić uwagę, że skuteczność wniosku o przewalutowanie kredytu zazwyczaj była w regulaminach banków obwarowywana dodatkowymi przesłankami lub pozostawiała bankowi ostateczną decyzję w tej kwestii.

Nie ma także żadnych podstaw, by twierdzić, że Sąd oczekiwał od Banku udzielenia powodowi informacji, które pojawiły się dopiero po zawarciu Umowy. Czym innym bowiem (koniecznym) jest wymaganie poinformowania o powadze ryzyka,

związanego m.in. z nieprzewidywalnością kursu walut w kilkudziesięcioletniej perspektywie i jego nieograniczonym charakterem, a czym innym (niekoniecznym) - o konkretnych zdarzeniach te ryzyko aktualizujących, które faktycznie zaistniały po zawarciu Umowy.

Ponadto, wbrew argumentacji Banku, dla oceny abuzywności klauzuli ryzyka walutowego kluczowe jest nie to, czy indeksacja wiązała się dla kredytobiorców z pewnymi korzyściami, lecz to, czy korzyści te (w szczególności korzystne oprocentowanie kredytu) już *ab initio* gwarantowały zrównoważenie ryzyka walutowego (co do niższego oprocentowania por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl. i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl. oraz wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 99-102), jak również to, czy ewentualna możliwość przewalutowania kredytu indeksowanego na złotowy była zależna wyłącznie od decyzji kredytobiorcy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2023 r., I CSK 3836/23, niepubl.), a zastrzeżony mechanizm przewalutowania – zapewniał, że kredytobiorca wiedział o tej możliwości i rozumiał sens skorzystania z niej jako zabezpieczenia przed przyszłym ryzykiem kursowym. Wywody Banku zawarte w skardze kasacyjnej – pomijając ich gołosłowność - nie wskazują, by tak rzeczywiście było. Zwłaszcza w konfrontacji z jednolitą linią orzeczniczą, z której wynika, że korzyści związane z niższym oprocentowaniem kredytów indeksowanych do waluty obcej (denominowane w tej walucie) *de facto* nie równoważyły negatywnych następstw ziszczenia się ryzyka walutowego.

Nie wzbudza również wątpliwości stanowisko Sądu Apelacyjnego, że bez uznanych za abuzywne klauzul nie ma możliwości utrzymania umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. Kwestia ta była już wielokrotnie i trafnie wyjaśniana przez Sąd Najwyższy. Z jego orzecznictwa wynika w szczególności, że wyeliminowanie klauzuli ryzyka walutowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym

przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze niż zamierzone przez strony, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Sąd Najwyższy zwracał też uwagę, że bez postanowień określających sposób wyznaczenia kursu miarodajnego dla przeliczenia złotówki na franki szwajcarskie i na odwrót (bez uzupełnienia związanej z tym luki), klauzule przewidujące indeksację (ucieleśniające też ryzyko walutowe), w ogóle nie mogą wywrzeć skutku (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18 i z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22). Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, niepubl., z dnia 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 10 marca 2023 r., II CSKP 1017/22, niepubl., z dnia 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1016/22, niepubl., z dnia 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22, niepubl., z dnia 6 czerwca 2023 r., II CSKP 1159/22, niepubl., z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl., z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2023 r., II CSKP 1530/22, niepubl., z dnia 21 listopada 2023 r., II CSKP 1675/22 i II CSKP 701/23, niepubl., z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, niepubl. i II CSKP 1753/22, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl., z dnia 24 stycznia 2024 r., II CSKP 1496/22, niepubl. oraz z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.). Właśnie dlatego w orzecznictwie Sądu Najwyższego zwraca się uwagę na ścisłe powiązanie klauzuli ryzyka walutowego i klauzuli spreadowej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, OSP 2021, z. 2, poz. 7, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 28 października 2022 r., II CSKP 902/22 i II CSKP 910/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22,

z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22, z dnia 12 kwietnia 2023 r., II CSKP 1531/22, z dnia 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22, z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22 i II CSKP 1753/22 oraz z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.). Jeżeli zaś bez niedozwolonych postanowień umownych umowa nie może obowiązywać, a nie są spełnione przesłanki uzupełnienia luki przez regulację zastępczą i konsument nie wyraził świadomie i swobodnie woli sanowania postanowienia, umowa jest trwale bezskuteczna (nieważna), a podstawą tej nieważności jest art. 58 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I CSKP 166/21, niepubl., z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl. oraz z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.).

Rozwiązanie takie nie narusza podstawowych zasad porządku prawnego ani nie stanowi nadużycia prawa. Utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego – uwzględniające judykaturę Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – konsekwentnie i trafnie piętnuje obciążenie kredytobiorcy nieograniczonym (nieproporcjonalnym) ryzykiem walutowym (por. zwłaszcza wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl., z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl. i tam omówiony wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 99-103, teza, oraz z dnia 9 lipca 2024 r., II CSKP 249/24, niepubl. i z dnia 3 grudnia 2024 r., II CSKP 1803/22). Zwrócenie zaś uwagi na niedopuszczalność obciążenia kredytobiorcy ryzykiem walutowym wyjaśnia, dlaczego upadek Umowy (jej nieważność) nie może być postrzegany jako zastosowanie nieproporcjonalnej sankcji. Obciążenie takie bowiem może powodować – i w praktyce powodowało – bardzo poważne, negatywne konsekwencje majątkowe dla kredytobiorców. Z tego względu, a także ze względu na pożądane oddziaływanie prewencyjne sankcji, w orzecznictwie uznaje się, że nieważność umowy kredytu nie narusza zasady proporcjonalności ani pozostałych,

przywoływanych przez pozwanego zasad (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2025 r., II CKSP 81/23 i II CSKP 2169/22, niepubl.).

Zaprobowanie stanowiska Sądu Apelacyjnego co do niedopuszczalności obciążenia powoda nieograniczonym ryzykiem walutowym i niemożności utrzymania Umowy bez klauzuli ryzyka walutowego sprawia, że bezprzedmiotowe – pozbawione wpływu na rozstrzygnięcie sprawy - stało się rozważanie zarzutów skarżącego, zmierzających w szczególności do zakwestionowania tezy o abuzywności klauzul odsyłających do kursów ustalanych w Tabelach Banku i możliwości ich zastąpienia odwołaniem do kursu średniego NBP. Nawet bowiem przyznanie pozwanemu racji co do tych kwestii w żaden sposób nie rozwiązywałoby problemu niedopuszczalnego obciążenia powoda nieograniczonym ryzykiem walutowym (nie wyłączało tego ryzyka).

Skarżący zarzucił także naruszenie art. 481 § 1 i 2 w związku z art. 455 k.c., art. 69 ust. 1 Prawa bankowego, dyrektywą 93/13 oraz art. 405 k.c., 410 § 1 i § 2 i art. 411 k.c. przez przyjęcie, że roszczenie odsetkowe staje się wymagalne od dnia wezwania do zapłaty i upływu terminu określonego w tym wezwaniu, mimo iż zobowiązanie do zwrotu świadczeń obu stron powstają i stają się wymagalne dopiero z momentem orzeczenia o nieważności umowy kredytu, które ma charakter konstytutywny a nie deklaracyjny.

Jednakże trzeba przypomnieć, że Sąd Najwyższy wyjaśniał już wielokrotnie, od jakiej chwili uzasadnione jest rozpoczęcie naliczania odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego z tytułu nienależnego świadczenia wynikającego z nieważności umowy kredytu na skutek abuzywności klauzul indeksacyjnych i czy niezbędne jest wyrażenie przez konsumenta zgody na taką nieważność, po uprzednim pouczeniu konsumenta o skutkach takiej nieważności. W szczególności w wyroku z dnia 3 grudnia 2024 r. (II CKSP 1803/22, niepubl.) Sąd Najwyższy przypominał, że z aktualnego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wynika, iż możliwość żądania odsetek za opóźnienie powinna wiązać się z żądaniem przez konsumenta zwrotu kwot zapłaconych w wykonaniu nieważnej umowy i upływem terminu do zapłaty (por. wyrok z dnia 14 grudnia 2023 r., C-28/22, Getin Noble Bank (Termin przedawnienia roszczeń restytucyjnych),

pkt 71-72, 85-87 oraz postanowienie z dnia 8 maja 2024 r., C-424/22, Santander Bank Polska, pkt 37). Sąd Najwyższy wyjaśnił też, że nic innego nie wynika z uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21. W szczególności nie wynika z niej w żadnej mierze, że możliwość wystąpienia przez konsumenta z takim żądaniem zależy od prawomocnego stwierdzenia nieważności albo złożenia przez niego „sformalizowanego” oświadczenia (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 7 grudnia 2023 r., C-140/22, mBank (Oświadczenie konsumenta), pkt 56-61, 65, gdzie wskazano, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż w kontekście uznania nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego zawartej z konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać, stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, że jest świadomy, iż nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, i konsekwencji tego uznania nieważności, i że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną; por. też postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 maja 2024 r., C-348/23, KCB i MB przeciwko BNP Paribas Bank Polska S.A., pkt 35 i teza). W uchwale wskazano, że kredytodawca może żądać zwrotu swego świadczenia jako nienależnego dopiero od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna. Chwilą tą jest odmowa potwierdzenia przez konsumenta klauzuli abuzywnej (bez której umowa nie może obowiązywać) albo upływ rozsądnego terminu do jej potwierdzenia, przy czym wystąpienie przez konsumenta - choćby pozasądowo - z żądaniem restytucyjnym zakładającym trwałą bezskuteczność (nieważność) całej umowy, może być uznane za dorozumianą odmowę potwierdzenia klauzuli i akceptację konsekwencji upadku umowy, prowadzącą do jej trwałej bezskuteczności (nieważności). Wprawdzie zastrzeżono, że taka ocena jest uzasadniona wtedy, gdy owemu żądaniu towarzyszy wyraźne oświadczenie konsumenta, potwierdzające otrzymanie wyczerpującej informacji, jednakże nie oznaczało to, iż chodzi tu o jakieś „sformalizowane”

oświadczenie przed sądem. Wymaganiu temu czyniłoby zadość również proste oświadczenie, także pozasądowe, że konsument jest świadomy konsekwencji upadku umowy i to nawet – za czym przemawia zasada *volenti non fit iniuria* czy też akceptacja dla reguły działania na własne ryzyko - przy założeniu, iż oświadczenie to nie odpowiada rzeczywistości. Zważywszy ponadto, że w świetle aktualnego orzecznictwa powołanie się przez konsumenta na nieważność umowy kredytu indeksowanego jest dlań w praktyce niemal zawsze korzystne (choćby ze względu na brak obowiązku zapłaty bankowi jakiegokolwiek innego świadczenia niż zwrot kapitału wypłaconego z tytułu wykonania umowy kredytu oraz odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia wezwania do zapłaty – por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 czerwca 2023 r., C-520/21, Bank M. (Skutki uznania umowy za nieważną), pkt 78-82, 84, teza, oraz postanowienia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 11 grudnia 2023 r., C-756/22, Bank Millennium, pkt 29, teza, i z dnia 12 stycznia 2024 r., C-488/23, Naniowski, pkt 24-25, teza), a tym samym ryzyko związane z błędną oceną tej kwestii i ewentualnymi próbami uchylenia się od skutków błędnej decyzji jest znikome, można przyjąć co najmniej domniemanie, iż żądając zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie takiej nieważnej umowy, kredytobiorca-konsument dysponuje informacjami niezbędnymi dla oceny swej decyzji. Oznacza to, przynajmniej co do zasady, że już samo wystąpienie przez konsumenta - choćby pozasądowo - z żądaniem restytucyjnym zakładającym trwałą bezskuteczność (nieważność) całej umowy, stanowi dorozumianą odmowę potwierdzenia klauzuli i akceptację konsekwencji upadku umowy, prowadząc do jej trwałej bezskuteczności (nieważności; por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 7 grudnia 2023 r., C-140/22, mBank (Oświadczenie konsumenta), pkt 56, 59, 65, gdzie wskazano, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż w kontekście uznania nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego zawartej z konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać, stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, po pierwsze, że

nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, po drugie, że jest świadomy z jednej strony faktu, że nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, a z drugiej – konsekwencji tego uznania nieważności, i po trzecie, że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną (por. też postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 maja 2024 r., C-348/23, KCB i MB przeciwko BNP Paribas Bank Polska S.A., pkt 35 i teza). W okolicznościach zaś niniejszej sprawy Sąd pierwszej instancji zasądził odsetki – co *implicite* zaaprobował Sąd odwoławczy - počawszy od dnia 9 kwietnia 2020 r., czyli od następnego dnia po udzieleniu przez pozwanego odpowiedzi na wezwania powoda do zapłaty z dnia 13 i 17 marca 2020 r.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Marta Romańska

Karol Weitz

Roman Trzaskowski

(K.L.)

[SOP]